

Herkes İçin Coğrafya

SAYI: 2 (Haziran 2019)

COĞRAFYA EĞİTİMİNDE ORYANTİRİNG ETKİNLİKLERİNİN KULLANILMASI

Gürhan CANDAN¹

Coğrafya Eğitimi ve Öğretiminde Saha Çalışmalarının Önemi

Saha çalışması açık alanda disiplinler arası bir yaklaşımla gerçekleştirilen veri toplama ve bilgi derleme işlemidir. Birçok sektörde saha çalışması yapılmaktadır. Ancak burada sözü geçen saha çalışmasından kasıt, uygulamaya dönük eğitici ve öğretici faaliyetler bütünü şeklinde düşünülebilir.

“Coğrafya, konusu yani inceleme alanı gereği sınıf dışındaki gerçek hayata, gözleme ve uygulamaya dönük bir bilimdir. Coğrafyanın konusunu oluşturan beşeri veya fiziki pek çok konunun araştırılması veya istenilen düzeyde öğrenilmesi için hayatın içerisinde yapılacak çeşitli çalışma ve uygulamalara yani saha çalışmalarına ihtiyaç duyulmaktadır (Panelli ve Welsh,2005; Hupy,2011).”, “Saha çalışması coğrafyanın en önemli öğretim metotlarından biridir ve bir anlamda kalbidir (Gold, vd.,1991; Fuller, vd.,2006).”, “Kısacası, coğrafya bilimini ve eğitimini saha çalışmasından ayrı düşünmek mümkün değildir (Tuna, 2013).”, “Zira saha çalışması coğrafya ilminin ve coğrafyacının laboratuvarıdır ve coğrafyacıların temel karakteristik bir özelliğidir (Doğanay, 2002).”, “Bu nedenle, saha çalışmaları coğrafya eğitiminde teorik olarak işlenen konuların pekiştirilmesini sağlamaktadır. (Gök ve Girgin, 2001).”, “... ve bu yönüyle sınıftaki öğrenme ile dışarıdaki pekiştirme arasında bir köprü görevi görmektedir (Mullens, vs.,2012).”

Yukarıdaki uzman görüşlerine ve coğrafyacıların aldıkları eğitimlerden elde ettikleri olumlu kazanımlara dayanarak, saha çalışmalarının gerekliliğinin tartışılmaz olduğu görülmektedir. Oryantiring etkinliklerinin coğrafya becerilerini geliştirmeye yönelik ve uygulamaya dönük bir ders etkinliği olması, bu etkinliğin bir saha çalışması olarak tanımlanmasını sağlayabilir.

İngilizce orienteering, İsveççe orientering şeklinde yazılan oryantiring, Türk Dil Kurumu Sözlüğüne “yönbul” olarak girmiştir. Son zamanlarda ülkemizde hızla tanınan ve yaygınlaşan bu etkinliğin geçmişi aslında 1800lü yılların sonuna kadar dayanır. Uluslararası Oryantiring Federasyonu’nun kuruluş yılı ise 1961’dir. İlk olarak İskandinav ülkelerinde askeri eğitim amacıyla uygulanan bu etkinlikte amaç, zamana karşı yarışarak yer, yön ve hedef bulmaktır. Dolayısıyla bu etkinliğin doğasında pusula ve harita kullanımı vardır. Bir yandan doğasına işlemiş olan bu pusula kullanma ve harita okuma becerisinin gerekliliği, diğer yandan yer – yön bulma zorunluluğu onu coğrafyayla ilişkili hale getirmiştir. Zamana karşı yarışılıyor olması hızlı karar alma mecburiyeti doğurmakta, harita okuma becerisine ve strateji geliştirme yeteneğine sahip olanları bir adım öne geçirmektedir.

¹ Uğur Okulları Coğrafya Ege-Akdeniz Bölge Sorumlusu
Coğrafya Eğitimi Derneği Yönetim Kurulu Üyesi

Herkes İçin Coğrafya

SAYI: 2 (Haziran 2019)

Farklı çeşitleri (koşu, kayak, dağ bisikleti ve engelli oryantiringi) olan bu etkinliğin farklı uzunlukta etapları vardır. Ülkemizde ilk olarak 1970lerde başlayan oryantiring etkinlikleri eğitici ve eğlenceli yönleri nedeniyle 90lı yılların sonunda ordu dışında da uygulama alanları bulmuştur.

Fotoğraf 1 ve 2. Farklı oryantiring türleri

Oryantiring müsabakasına katılacak yarışmacılar sınırları belirlenmiş bir alanda toplanır ve start sırasının kendilerine gelmesini bu alanda bekler. Sıra kendilerine geldiklerinde önceden üzerine hedeflerin işaretlendiği haritalar verilir. Bu haritalar büyük ölçekli olup konu içeriği açısından da son derece detaylıdır. Bu haritaların lejandlarında küçük bir çalı topluluğundan arazide tek başına duran ağaca kadar, amaca yönelik çok sayıda işaret bulunmaktadır. Start işaretiyle birlikte yarış başlar ve bir yandan harita incelenerek diğer yandan koşarak adrenalin eşliğinde karar verme süreci başlar.

Oryantiring, özellikle gelişmiş Avrupa ülkelerinde eğitim alanında yaygın ve prestijli bir ders etkinliğidir. Öyle ki bazı ülkelerde seçmeli ders olarak okutulmakta ve oryantiring müsabakalarında elde edilen puanlar ders notlarına katkı sağlamaktadır.

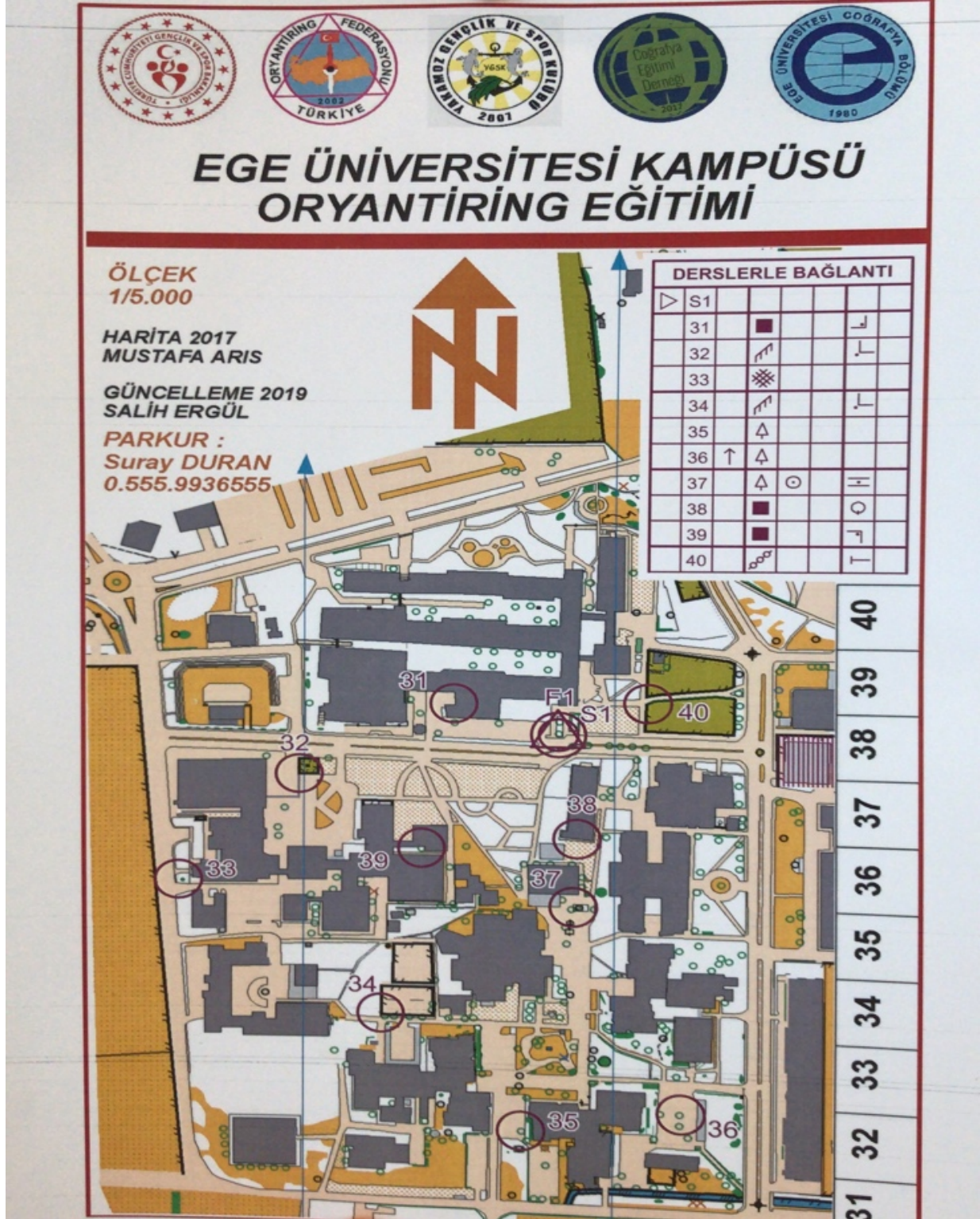

Fotoğraf 4. Kuzey Avrupa'dan lise öğrencilerinin oryantiring yarışmasından bir görüntü

Herkes İçin Coğrafya

SAYI: 2 (Haziran 2019)

Herkes İçin Coğrafya

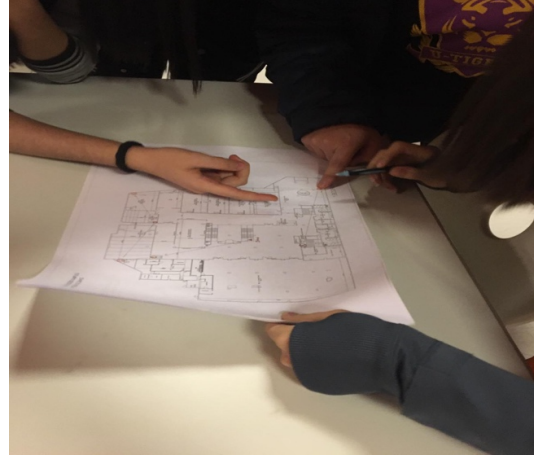
SAYI: 2 (Haziran 2019)

Almanya’da bazı okullarda, ilkokul düzeyindeki çocuklarla gerçekleştirilen uygulama ise oldukça çarpıcıdır. Çocuklara köy- kasaba içinde oryantiring etkinliği gerçekleştirilmekte, her hedefte yeni görevler verilerek çocukların yaşadıkları yeri öğrenmeleri sağlanmaktadır. Bununla beraber çeşitli beceriler kazandırılmaktadır. Örneğin; okuldan başlatılan etkinlik sonrasında birinci hedef olarak belediye binasının bir noktası belirlenmekte böylece belediye kavramı ve onun konumu öğretilmektedir. Çocuklar belediyeye vardıklarında görevlerini yazılı olarak almaktadır: ikinci hedef 542197 numaralı telefonu ankesörlü kulübeden aramak ve üçüncü hedefi öğrenmektir. Burada amaç, küçük yaştaki bir öğrenciye ankesörlü telefonda telefon edebilme becerisini kazandırmaktır. Telefonda kişi öğrencilere üçüncü hedefi yazdırmaktadır; üçüncü hedef bir adrestir ve “adres nasıl bulunur?” öğretilmeye çalışılmaktadır. Çocuklar verilen adresin posta kutusundaki kağıttan dördüncü hedefin ne olduğunu öğrenmektedirler. Etkinlik sona erene kadar buna benzer görevler verilmektedir.

Görüldüğü üzere ilkokuldan üniversiteye kadar eğitimin her kademesinde oryantiring uygulamaları kullanılabilmektedir. “Oryantiring ilkokuldan üniversiteye kadar eğitimin neredeyse tüm basamaklarında uygulanabilecek bir spordur (Tanrıkulu,M.,2011).” Hatta örnekler bununla da sınırlı değildir. Çünkü oryantiring uygulamaları kırsal araziden tutun bir yerleşim yerinin (köy, kasaba, şehir vs...) içi, bir kampüs, hatta bir binanın içine kadar birçok yerde gerçekleştirilebilir.

Fotoğraf 5.

Fotoğraf 6.

Fotoğraf 5. Bina içinde gerçekleştirilen oryantiring uygulamasında yön bulmaya çalışan öğrenciler

Fotoğraf 6. Öğrenciler bina kat planı üzerine işaretlenen hedeflerin yönünü tayin etmeye çalışırken.

Herkes İçin Coğrafya

SAYI: 2 (Haziran 2019)

Fotoğraf 7

Fotoğraf 8

Fotoğraf 7 ve 8 Ege Üniversitesi kampüsünde gerçekleştirilen bir oryantiring dostluk müsabakası

Oryantiring Etkinliğinin Eğitim ve Öğretim İle İlişkisi

Oryantiring etkinliğinin eğitim yöntemleri ile ilişkilendirilmesi adına söylenebilecek çokça söz vardır. Ancak ilk akla gelenlerden biri “aktif öğrenmedir”.

Aktif öğrenme;

- öğrenene öğrenme sürecinin çeşitli yönleriyle ilgili karar alma fırsatlarının verildiği,
- öğrencinin öğrenme sırasında zihinsel yeteneklerini kullanmaya zorlandığı bir öğrenme sürecidir.

Aktif öğrenme çağdaş öğretim yöntemlerinin çekirdeğini oluşturur. Öğrencilere konuşma, dinleme, okuma, yazma ve düşünme imkanları sağlar. Ders içeriği, uygulama gerektiren etkinliklerle öğrenilir.

Ayrıca, en iyi öğrenilen şeyler, bireylerin kendi kendilerine yaparak öğrendikleri şeylerdir. (Armutlu ve Akçay, 2012). Okuduklarının %10unu, duyduklarının %20 sini, gördüklerinin %30 unu öğrenen bireyler, yaparak ve yaşayarak katıldıklarının ise %90 ını öğrenmektedirler (Pastore,2003).

Oyantiring etkinlikleri öğrencilere yaparak yaşayarak öğrenme fırsatı verir, coğrafya dersinin ilgili kazanımlarını kolay ve eğlenceli bir şekilde kavramalarının önünü açar, öğrenilenlerin kalıcılığı artar.

Herkes İçin Coğrafya

SAYI: 2 (Haziran 2019)

Aktif öğrenmenin çok sayıda amacı vardır. Bu amaçlardan; bilimsel düşünmeyi öğretmek, bilgi kaynağına ulaşmayı öğretmek, problem çözme becerileri kazandırmak, iletişim becerileri kazandırmak, akıl, bilgi ve teknoloji üretebilmeyi sağlamak, yönetici ve girişimci insan olmayı öğretmek, sosyal becerileri geliştirmek, oryantiring etkinliğinin öğrencilere kattığı olumlu özellikler ile örtüşmektedir.

Aktif öğrenmenin koşulları ise; öğrencinin öğrenme ile ilgili kararlar alması, öğrenenin zihinsel yeteneklerini kullanması ve sosyal etkileşimin olmasından geçer. Bu da demek oluyor ki, öğrenci oryantiring etkinliklerine dahil olduğunda, kararlar alarak, zihinsel yeteneklerini kullanarak ve sosyal olarak çevresiyle etkileşime girerek bir anlamda aktif öğrenmenin koşullarını yerine getirmiş olmaktadır. Aktif öğrenmede uygulanan çok sayıda yöntem olduğu da unutulmamalıdır.

İşbirlikli öğrenme, keşfederek öğrenme, kavram haritası, problem çözme, örnek olay inceleme, araştırma yoluyla öğrenme, soru cevap, eğitimsel oyunlar, tartışma, bunlardan bazılarıdır ve bunların sayıları her gün artmaktadır.

Oryantiring etkinliği ile öğrenme arasındaki ilişki incelendiğinde akla gelen kavramlardan bir diğeri de “oyun temelli eğitimidir”.

Oyun temelli eğitimin; öğrenmeyi kolaylaştırma, birden fazla duyuyu öğrenme sürecine katma, çekingen ve güvensiz öğrencilerin oyun grubu içinde kendilerini daha rahat hissetmelerini sağlama, yaratıcı tutum ve davranış geliştirme, derse güdülenme, başkaları ile iş yapabilme özelliklerini geliştirme gibi birçok avantajı bulunmaktadır. Oryantiring, bir spor olduğu kadar bir oyundur da. Bu “oyun” da öğrenciler iyi ve eğlenceli zaman geçirerek aynı zamanda coğrafya becerilerini de geliştirme fırsatı bulmaktadır.

Coğrafya Eğitimi ve Öğretiminde Oryantiring

Yer ve yön bulabilme becerisi ile mesafe ve mekan algısı insanların günlük hayatta kullandıkları ve ihtiyaç duydukları kavramların başında gelmektedir. Bu ihtiyaçların giderilmesinde haritalar önemlidir ve bunların giderilmesi iyi bir harita okuryazarlığı ile olanaklıdır. “Clarke ve Weeden’e göre (Aktaran: Koç ve Karatekin, 2015) harita okuryazarlığı, haritaları günlük yaşamda kullanma ve haritaları anlama yeteneğidir. Harita okuryazarlığı bilgi, anlama, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme basamaklarından oluşmaktadır”. “Coğrafya dersinde yüzlerce, binlerce kelime ile ifade edilebilecek bilgiyi haritalar yardımı ile kolay ve anlaşılır biçimde açıklamak mümkündür (Koç ve Karatekin,2015).

Bu nedenle eğitim programlarında harita okuryazarlığı becerilerinin gelişimine katkı sağlayacak etkinliklerin artırılması önemlidir. Bu noktada oryantiring sporu önemli bir işlev üstlenebilir, aktif öğrenmenin önemli bir enstrümanı olabilir. Uygulamaya dönük bir eğitim öğretim faaliyeti olması yönüyle oryantiring, coğrafyada bir saha çalışması olarak kabul edilebilir. “Oryantiring sporu haritaları okuyabilmeyi, coğrafi bilgileri sorgulamayı, yorumlamayı ve değerlendirme becerilerini kazandırmayı kolaylaştırabilir ve buna katkı sağlayabilir (Tuna,F., ve İncekara,S.,2010)”.

Herkes İçin Coğrafya

SAYI: 2 (Haziran 2019)

Uygulanmasının kolay olması, uygulayıcının inisiyatifine bağlı olarak zorluk derecesinin belirlenebilmesi, oryantiring etkinliğinin geniş yelpazede bir yaş grubuna hitap edebilmesine olanak tanımaktadır. Ancak bunun için donanımlı coğrafya öğretmenlerine ihtiyaç olduğu açıktır. Bu donanımlardan bazıları; pusula ve gps kullanma bilgi ve becerisine sahip olmaktır. “Harita ve pusula kavramları ilk ve orta öğretim müfredatında coğrafyanın kapsamındadır. Bu yüzden bu kavramları bireylere coğrafya öğretmenleri iyi verebilir. Üniversitelerde de yine bu kavramlar coğrafya bölümleri tarafından daha iyi verilebilir (Tanrıkulu,M.,2011)”. Üniversitelerin coğrafya eğitimi veren bölümlerinin oryantiring sporuna daha fazla önem vermeleri, kartoğrafya derslerinde oryantiring, pusula ve GPS kullanımı gibi uygulamalara yer vermeleri iyi bir uygulama olabilir.

Günümüzde Türkiye’deki mevcut coğrafya eğitimi ve öğretiminde öğrencilerin ve öğretmenlerin sınıf dışı etkinliklerle dersi pekiştirmeye ihtiyaç duydukları bir gerçektir. Oryantiring uygulamaları bu pekiştirme araçlarından biridir. Bu etkinlik, coğrafya kazanımlarının* pekiştirilmesine katkı sağlayabileceği gibi coğrafya dersine olan ilgi ve motivasyonu artırabilir. Diğer yandan coğrafya dersi için kullanılabilecek farklı saha çalışmaları için bir örnek çalışma oluşturabilir. Bu nedenle oryantiring etkinlik detaylarının coğrafya akademisyenleri ve coğrafya öğretmenleri tarafından öğrenilmesi ve öğretilmesi, yaygın bir ders etkinliği olarak kullanılması yararlı olabilir.

---

* İlgili coğrafya kazanımları:

9.1.5.Koordinat sistemini kullanarak zaman ve yere ait özellikler hakkında çıkarımlarda bulunur.

9.1.6.Haritayı oluşturan unsurlardan yararlanarak harita kullanır.

b)Farklı harita türlerine ve farklı kullanım amaçlarına yer verilir.

c)Ölçek ile uzunluk ve alan ilişkilerinde basit örneklerle yer verilir.

9.1.7.Bilgileri haritalara aktarmada kullanılan yöntem ve teknikleri açıklar.

c)Mekansal verilerin haritaya aktarımında nokta, çizgi ve alan gösterimlerinden yararlanılması sağlanır.

9.1.8.Haritalarda yer şekillerinin gösteriminde kullanılan yöntem ve teknikleri açıklar.

a)Eş yükselti eğrilerinin özelliklerine yer verilir.

b)Eş yükselti eğrileri ile çizilmiş haritalar üzerinde yer şekillerinin ayırt edilmesine yer verilir.

KAYNAKLAR

- Armutlu,H.,Akçay,M.(2012). Uzaktan Eğitimde Kaynak Yönetimi, Akademik Bilişim Konferansı, 1-3 Şubat 2012, Uşak.
- Doğanay,Y.,Girgin,M.(2011). Ortaöğretim Coğrafya Programında Deney ve Gezi-Gözlemin Önemi, Doğu Coğrafya Dergisi, 7(6), 61-73.
- Fuller,I.(2006). International Perspectives on The Effectiveness of Geography Fieldwork for Learning. Journal of Geography in Higher Education, 30(1), 89-101.
- Gold,J.R.,Jenkins,A.,Lee,R.,Monk,J.,Riley,J.,Shepherd,I.D.,Unwin,D.J.(1991). Theaching Geography in Higher Education, Oxford: Blackwell.
- Gök,Y.,Girgin,M.(2011). Ortaöğretim Coğrafya Programında Deney ve Gezi-Gözlemin Önemi, Doğu Coğrafya Dergisi, 7(6), 61-73.
- Hupy,J.P.(2011). Theaching Geographic Concepts Trough Fieldwork and Completion, Journal of Geography, 110(3), 131-135.
- Mullens,J.B.,Bristow,R.S.,Cuper,P.(2012). Examining Trends in International Study: A Survey of Faculty-Led Field Courses Within American Departments of Geography, Journal of Geography In Higher Education, 36(2), 223-237.
- Panelli,R.,Welsh,R.V.(2005). Teaching Research Trough Field Studies: A Cumulative Opportunity for Teaching Methodology to Human Geography Undergraduates, Journal of Geography in Higher Education 29(2), 255-277.
- Pastore,R.S.(2003). Dale's Cone of Experience, Priciples of Teaching.
<http://theacherworld.com/potdale.html>
- Tanrikulu,M.(2011). Harita Ve Pusulanın Farklı Bir Kullanım Alanı: Oryantiring, Milli Eğitim, 191, 120-126.
- Tuna,F.,İncekara,S.(2010). Coğrafya Eğitiminde Beceriler. Coğrafya Eğitiminde Kavram Ve Değişimler: Pegem Akademi, Ankara.
- Tuna,F.(2013). Coğrafya Eğitiminde Saha Çalışmaları, Özey, R., Tuna, F., Bilgen, N.,(Ed.), 21. Yüzyılda Değişen Yaklaşımlar Ve Yükseköğretimde Coğrafya Eğitimi, Ankara: Pegem Akademi, 219-238.
- Koç,H. Ve Karatekin,K.(2015). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Harita Okuryazarlık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 16, (USBES Özel Sayı 2), 1522-1542